

УДК 613:378

Черноусов А.С.¹, Палічук Ю.І.²

¹студ., Буковинський державний медичний університет

²наук. керівник – канд. пед. наук, доц., Буковинський державний медичний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Здоров'язбережувальна освіта, на нашу думку, можлива тільки за умови створення в навчальному закладі сприятливого здоров'язбережувального середовища, що забезпечує збереження і розвиток здоров'я студентів. Істотними ознаками такого середовища є соціально-медичні, психофізіологічні і педагогічні умови. Єдність цих умов у часі й освітньому просторі дає змогу визначити здоров'я студента як цілісне медико-психолого-педагогічне явище.

Стан здоров'я студентів викликає обґрунтовану стурбованість: за даними Міністерства охорони здоров'я лише 15% молодих людей здорові, 50% мають функціональні відхилення, 35-40% – хронічні захворювання.

У студентському середовищі зв'язок між здоров'ям і вибором організації способу життя найбільш яскраво виявляється в перші роки навчання, тобто збігається з періодом адаптації студентів до нових умов, нового стилю і ритму життя. Таким чином, цілеспрямоване формування здоров'язбережувальних потреб під час адаптаційного періоду життя (1-2 курси) може стати для студентів життєво важливою практикою, що збагачує

особистий досвід кожного в умінні організувати свою життєдіяльність на розумних здоров'язбережувальних основах [3].

Складність періоду адаптації першокурсників органічно вписується в систему формування здоров'язбережувальних потреб, які можуть стати умовою самопізнання, самовиховання і самореалізації. Надання студентам можливості самореалізації в умовах освітнього процесу ЗВО може «вивести» здоров'язбережувальні потреби на усвідомлений рівень організації життєдіяльності студента і закріпити ціннісне ставлення до здоров'я.

На жаль, в Україні до останнього часу спостерігається тенденція слабого впровадження питань здоров'язбереження в компоненти освітнього процесу.

Таким чином, урахування психологічної характеристики цього вікового періоду молодих людей є важливим етапом під час проектування технології здоров'язбережувального освітнього процесу.

Важливим засобом технології здоров'язбереження в ЗВО є фізичне виховання, що передбачає:

- виховання в студентів високих моральних і фізичних якостей;
- збереження і зміцнення здоров'я, сприяння правильному і всебічному розвитку організму, підтримку високої працездатності протягом усього періоду навчання;
- формування необхідних знань з основ теорії, методики й організації фізичного виховання і спортивного тренування.

Водночас слід зазначити, що програма з фізичного виховання у багатьох ЗВО представлена в загальному вигляді. Не визначені етапи впровадження, засоби і методи професійно-прикладної фізичної підготовки відповідно до особливостей діяльності випускників, відсутні методичні рекомендації із цілеспрямованого використання засобів фізичної культури в становленні особистості професіонала [1].

Відомо, що від рівня загальної фізичної підготовленості залежить оволодіння багатьма спеціальностями, при цьому попереднє спеціальне тренування позитивно впливає на стійкість фізичної працездатності протягом трудового дня. Водночас є дані про нерівнозначний вплив фізичної підготовки на успішність освоєння професії, на рухові функції, до яких професія висуває високі вимоги.

Аналіз наукових джерел, опитування студентів і викладачів з фізичного виховання показали, що наукове обґрунтування фізичної підготовки для працівників окремих галузей промисловості зумовлює необхідність:

- вивчення вимог з боку виробничої діяльності до фізичної і психічної підготовленості фахівців;
- визначення шляхів реалізації цих вимог засобами, методами фізичного виховання.

Розвиток та реалізація здоров'язбережувальних технологій пов'язані, насамперед, з необхідністю збереження здоров'я учнів і студентів у процесі навчання, гуманізацією навчально-виховного процесу, значним зростанням інформаційних навантажень, сучасних вимог до якості освіти.

Аналіз наукової літератури свідчить про різні підходи до тлумачення поняття «здоров'язбережувальні технології». Його використовують як синонім до процесу формування здорового способу життя, культури здоров'я, валеологічної освіти, як медичні або гігієнічні засоби, як фізкультурно-оздоровчі технології. Різні підходи до тлумачення даного поняття ускладнюють використання здоров'язбереження в підготовці майбутніх фахівців у вищій школі [2].

У науковій літературі виокремлено такі типи і види технологій:

- здоров'язбережувальні (профілактичні щеплення, забезпечення рухової активності, вітамінізація, організація здорового харчування);
- оздоровчі (фізична підготовка, фізіотерапія, ароматерапія, загартовування, гімнастика, масаж, фітотерапія, артотерапія);
- технології навчання здоров'ю (включення відповідних тем чи окремих питань з проблем здоров'язбереження до змісту предметів загальноосвітнього циклу);
- виховання культури здоров'я (факультативні заняття, позааудиторні заходи, фестивалі, конкурси, змагання тощо).

Окрім цього здоров'язбережувальні технології за характером діяльності основних суб'єктів поділяють на вузькоспеціалізовані та комплексні. До вузькоспеціалізованих належать такі здоров'язбережувальні технології: медичні (технології профілактики захворювань, корекції і реабілітації соматичного здоров'я, санітарно-гігієнічної діяльності); освітні (що сприяють збереженню здоров'я в процесі навчання і виховання); соціальні (технології організації здорового способу життя, профілактики і корекції девіантної поведінки); психологічні (технології профілактики і психокорекції психічних відхилень особистісного та інтелектуального розвитку).

До комплексних здоров'язбережувальних технологій належать: технології комплексної профілактики захворювань, корекції та реабілітації здоров'я (фізкультурно-оздоровчі і валеологічні); педагогічні технології, що сприяють збереженню і зміцненню здоров'я; технології, що формують здоровий спосіб життя.

Мета всіх здоров'язбережувальних педагогічних технологій – сформувані в студентів знання, уміння та навички здорового способу життя, навчити їх використовувати одержані знання в повсякденному житті.

Різні тлумачення поняття «здоров'язбережувальні технології» зумовлені відсутністю міжгалузевих взаємозв'язків у дослідженні проблеми здоров'я суб'єктів освітнього процесу, необхідністю вичленення

здоров'язбережувальних технологій з гігієнічного, медичного і реабілітаційного контекстів, розвитку педагогічного змісту досліджуваного феномена.

Ураховуючи методологічні аспекти складових педагогічної технології і їхніх характеристик, можна сказати, що технологія здоров'язбереження особистості повинна в широкому змісті являти собою сукупність філософських, психолого-педагогічних установок, що визначають соціальний набір і сполучення форм, методів, прийомів освітньо-виховних засобів, що забезпечують оптимальне практико-орієнтоване занурення студентів у спеціально створене науково-освітнє середовище [4].

Таким чином, реалізація здоров'язбережувальних технологій у закладах вищої освіти припускає не шаблони, а варіанти, вибір, оптимальних умов її функціонування. Необхідне дотримання принципів і облік сутнісних характеристик здоров'язбережувальних освітніх технологій, їх засвоєння повинне забезпечити відкритий характер навчання, слугувати фундаментом творчої діяльності викладачів, тому що концептуально обґрунтована здоров'язбережувальна технологія – найбільш перспективний напрям і надійний фундамент для формування нового погляду на систему освіти в цілому.

Актуальність дослідження проблеми здоров'язбереження студентів зумовлена гуманізацією навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти, необхідністю забезпечення майбутніх фахівців оптимальними умовами навчання, доступними послугами системи охорони здоров'я, фізичної культури і спорту. На жаль, цим питанням не приділяється належна увага ні в нормативних документах, ні в наукових дослідженнях, ні в системі професійної підготовки. Вивчення дисциплін валеологічно-оздоровчого спрямування характеризується пріоритетом спрямованості на формування рухових умінь і навичок з метою досягнення комплексу фізкультурних нормативів, викладачами недостатньо впроваджуються в освітній процес технології здоров'язбереження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бережна Т.І. Особливості організації здоров'язбережувального середовища загальноосвітнього навчального закладу // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Здоров'я людини: теорія і практика». –Суми, 2017. –С. 170–177

2. Долинський Б.Т. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності : дис. .. д-ра пед. наук:Держ. закл. «Південноукр.нац.пед.ун-т ім.К. Д. Ушинського. –О., 2011. –549 с.

3. Палічук Ю.І. Реалізація здоров'язбережувального потенціалу ЗВО. XV Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, магістрантів та аспірантів «Проблеми формування здорового способу життя молоді». 09-10.05. 2024 р. м. Львів. С. 203-204

4. Романишина Л.М., Кришук Б.С., Полішук О.С. Здоров'язбережувальна компетентність як складова професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. / Л.М.Романишина, Б.С.Кришук, О.С.Полішук // Вісник університету імені Альфреда Нобеля. – Серія: Педагогіка і психологія. Педагогічні науки. –№2 (24). –Дніпро, 2020. – С. 123-131.